

Miłą jest dla nas rzeczą spotkać polskie nazwiska w pracy tak poważnego autora — tomisty. Autor cytuje J. Woroniczkiego (podając mylnie jego imię), ks. W. Urmanowicza oraz Cz. Martyniaka.

ks. F. Greniuk

S. Goyeneche, *Quaestiones canonicae de iure religiosorum*, t. I—II, Neapoli 1954/1955. Str. 543—596.

Nazwisko autora dobrze jest znane nie tylko specjalistom, ale wszystkim, którzy sprawami zakonnymi się zajmowali. Jako członek hiszpańskiego Zgromadzenia Klaretanów był od początku wiernym współpracownikiem *Commentarium pro Religiosis (et Missionariis)*, wydawanego przez wspomniane Zgromadzenie.

Niemają jest wkład osobisty ks. Goyeneche w rozwój nauki prawa kościelnego, a prawa zakonnego w szczególności. Papieski Instytut *Utriusque Iuris in Urbe* powołał go na stanowisko dziekana, jest on konsultorem św. Kongregacji dla spraw zakonnych i stałym współpracownikiem różnych Kongregacji rzymskich. Wydał: *Iuris canonici summa principia, Liber I Normae generales*, Roma 1936, *De religiosis et de laicis*, Roma 1938. Drukował ponadto swe większe studia i drobniejsze konsultacje we wspomnianym *Commentarium pro Religiosis*. W tych kanonistycznych konsultacjach przejawiała się wielka erudycja prawnicza, subtelne wyczucie i nadzwyczajny umiar w wydawaniu sądów połączony z wielką oględnością, by w dyskusjach nie urazić przeciwników. Autor na skutek bardzo natarczywych nalegań przyjaciół i czytelników postanowił te kwestie rozproszone zebrać, według logicznego porządku poukładać i w ten sposób szerokim rzeszom osób zainteresowanych udostępnić.

Na 1239 stronach podzielonych na dwa obszerne tomy autor podał w formie prawie niezmienionej ponad 550 różnych zagadnień nie tylko z Księgi II Kodeksu, lecz uwzględnił również „*et alios sive canones generales sive peculiare, qui religiosos ipsos attinent quique hac illac per universum Codicem vagantur*“ (s. VII). Są to opracowania krótkie, ale czasem znajdują się poważniejsze studia, np. w sprawie, czy przełożony wezwawszy konsultorów jest obowiązany uzupełniać brakujących, którzy się nie stawili (I 22—27), czy dobra zniesionego klasztoru mniszek przypadają diecezji (I 97—102) czy przełożona może ograniczać czas spowiedzi zakonnic u spowiednika nadzwyczajnego (I 205—

210), czy gaża wojskowa otrzymywana przez zakonnika należy się zakonowi (I 445—451), czy według kan. 886 zawsze należy rozgrzeszać penitenta dobrze usposobionego (II 270—276), czy czterolecie przysługujące patronowi do prezentowania na beneficium należy w razie wyłaniającej się przeszkody traktować jako czas użyteczny? (II 384—396).

Opracowania te, zarówno drobne jak obszerniejsze, mogą stanowić pomoc dla profesorów przy prowadzeniu ćwiczeń seminaryjnych; będą też przewodnikiem dla pracowników Kurii diecezjalnych, zwłaszcza zaś dla przełożonych zakonnych, którzy w *Quaestiones canonicae* znajdą praktyczne rozwiązania ważniejszych zagadnień zarówno z dziedziny wewnętrznego zarządzania domami sobie powierzonymi, jak również w rozwijaniu zewnętrznej działalności i w układaniu dobrych stosunków z duchowieństwem i Kuriami diecezjalnymi.

Ze strony merytorycznej trudno tym opracowaniom coś zarzucić. Nawet w wypadkach, w których godzi się zająć przeciwne autorowi stanowisko, autor wysuwa tak poważne spostrzeżenia i racje, że u przeciwnika budzą one uznanie i szacunek. Autor zdołał w swych rozstrzygnięciach zdobyć się na tak trafny osąd, że urzędowa wykładnia najczęściej go potwierdziła, np. w sprawie zastosowania kan. 81 do ślubów publicznych (I 12; szeroko o tym pisze A. Gutiérrez w *Commentarium pro Religiosis*, 31 (1950) 25—43), w sprawie możliwości zastosowania kan. 197, 199 i 209 do władzy zwierzchniej (I 54, 138, 149), w sprawie zwolnienia z obowiązku przewidzianego kan. 544 § 3 tych szkół zakonnych, z których alumni wstępują do danego zakonu (I 281), w sprawie aktualności dekretu Piusa X: *Spirituali consolationi* z dnia 10 IX 1912 (AAS, IV 58) o możliwości przyjęcia do zakonu tych nowicjuszy, którzy znajdują się *in periculo mortis* (I 365), w sprawie traktowania zakonników zmuszonych do służby wojskowej nie jako eksklaustrowanych, lecz jako prawowicie nieobecnych (I 425; por. A. Gutiérrez, CpR, (XXVI 1947 314), w sprawie obowiązku nowych obłóczyn nowicjusza przechodzącego z jednego do drugiego zakonu (II 112), w sprawie zastosowania kan. 505 o trzechleciu przełożęństwa również do stowarzyszeń bez ślubów (II 205), w sprawie przyjmowania intencji mszalnych w ramach taksy diecezjalnej z możliwością odprawienia ich poza granicami danej diecezji (II 249), w sprawie ważności małżeństwa bez słownie wyrażonych pytań ze strony kapłana asystującego, byle były pytania wyrażone równoznacznie (II 304). Sam jednak autor przyznaje, że „*si tamen aliquando*

cum illis sc. nostris sententiis Pontificia Commissio discrepavit, eas ad hanc exigere non piguit“ (s. VI). Jakoż autor nie odważa się już po wypowiedzi św. Kongregacji Soborowej z dnia 21 VIII 1934 w praktyce stosować rozstrzygnięcia w sprawie zakonnych przywilejów pogrzebowych (I, 4); dalej autor zmuszony jest zmodyfikować punkt swej konsultacji dotyczącej wysokości sumy alienacyjnej po przesunięciu przez Stolicę św. w 1951 roku jej granicy z 30 tys. na 10 tys. franków (I 189); musiał też autor po orzeczeniu z dnia 12. II. 1935 roku zmienić pogląd wyrażony wraz z innymi autorami, jakoby rok kanoniczny nowicjatu można było odbywać po roku niekanonicznym (I 266); wreszcie po gruntownej zmianie wprowadzonej konstytucją *Sponsa Christi* z 21. IX. 1950 autor musiał skorygować swoje rozstrzygnięcie w sprawie przechodzenia mniszki z jednego klasztoru do drugiego (II 120).

Nie bez pożytku są dodatki zamieszczone na końcu obydwu tomów: cztery dokumenty w sprawie nowicjuszy i profesów zobowiązanych do służby wojskowej (I, 505—509) i dwa o wychowaniu alumnów zakonnych (I, 509—510), cztery dokumenty dotyczące stanów doskonałości (II, 423—436) i dwa dotyczące mniszek (II, 437—456). Jeżeli do tego zwróci się uwagę na doskonałe indeksy dołączone do obydwu tomów i wzorową stronę edytorską całego dzieła, to trzeba przyznać, że *Quaestiones canonicae* ks. Goyeneche stanowią wysokiej wartości nowość, ważną dla praktyki zakonnego prawa kościelnego. Wolno też już naprzód cieszyć się z zapowiedzi autora, zapewniającego we wstępie, że „*absolutorium totius religiosorum iuris expositionem*“ przedstawi w nowym wydaniu swej pracy *De religiosis* (s. VII).

ks. Fr. Bogdan SAC